

- Movie Fans. New York 1933.
- SINGER, J. & SINGER, D. Psychologists Look at Television. Cognitive, Developmental, Personality, and Social Policy Implications. American Psychologist 1983, 826-834.
- VIEMERÖ, V. Aggressiivisuus ja filmisanakareiden käyttäytymisen moraalinen arviointi. Psykologia 19(1984):6, 420-426.
- VIEMERÖ, V. & LAGERSPETZ, K. Kotitaustan yhteys lapsen aggressiivisuuteen ja TV-väkivallan katselemiseen kuudessa eri maassa. Psykologia 19(1984):6, 414-419.
- WARTELLA, E. & WHITNEY, P. Television and Behavior. Ten Years of Scientific Progress and Implications for the Eighties, teoksessa Mass Communication Yearbook, Vol. 4, Beverly Hills 1983.
- WOBER, J. Televised Violence and Paranoid Perception: The View from Great Britain. Public Opinion Quarterly 42(1978):3, 315-321.
- WOOD, B. & FREEMAN, F. Motion Pictures in the Classroom. Boston 1929.

Vaitelias suomalainen vain pelkkä myytti ?

SALLINEN-KUPARINEN, Aino. Finnish communication reticence: perceptions and self-reported behavior. Jyväskylä, University of Jyväskylä, 1986.

Keskinäisviestinnän tutkimus sai varsin runsaasti julkista huomiota osakseen viime keväänä, kun Aino Sallinen-Kuparisen väitöskirja suomalaisten viestintä-arkuudesta tarkastettiin Jyväskylän yliopistossa. Syykin tähän runsaaseen julkiseen mielenkiintoon oli selvä: Sallinen-Kuparisen tulokset eivät vahvistaneet sitä yleistä käsitystä, että suomalaiset ovat ujompia ja viestintäarempia kuin muut, vaan ujouden ja keskinäisviestintä-

tilanteissa koetun arkuuden määrä osoittautui kansainvälisesti vertaillen alhaiseksi. Tulokset olivat siis pitkälle ristiriidassa sen kansallisen myytin kanssa, jonka mukaan suomalainen on nimenomaan vaikeneva suomalainen. Tällaista käsitystähän on ruokittu mm. sanoma- ja aikakauslehdissä, puhetaidon oppaisissa, sananlaskuissa jne. Tätä taustaa vasten tutkimuksen tulokset tuntuivatkin yllättäviltä.

On kuitenkin huomattava, että vaikka suomalaisten viestintäarkuus onkin yleisesti ottaen suhteellisen vähäistä, on olemassa tiettyjä tilanteita, jotka selvästi aiheuttavat suomalaisille tällaista viestintäarkuutta. Tällaisia ovat esiintymistilanteet, jotka ovat luonteeltaan virallisia, joissa vaaditaan erityistaitoja ja joissa puhuja on alttiina yleisön arvioinneille. Viestintäarkuutta aiheuttavat myös muut tilanteet, jotka muistuttavat kontekstiltään yleisöpuhetilannetta. Yleisesti ottaen viestintäarat olivat huolissaan siitä, minkälaisen vaikutelman kuulijat muodostavat heistä ja olivat taipuvaisia ennakoimaan kielteisiä seurauksia. Tältä pohjalta käy ymmärrettäväksi, miksi suomalaisten viestintäarkuuteen liittyy yleensä myös sosiaalinen ahdistuneisuus ja jännittäminen; ongelmat koetaan koko sosiaalisessa tilanteessa eikä niinkään puhumisessa sinänsä.

Sallinen-Kuparinen etsii havainnoilleen selityksiä eri puolilta. Mielenkiintoisimpia ovat hänen tarjoamansa kulttuuriset selitykset ja tulkinnat. Sallinen-Kuparinen käsittelee tässä yhteydessä erityisesti puheen roolia kulttuurissa. Eräänä lähtökohtana on, että esim. ryhmäkontekstissa suulliseen vuorovaikutukseen liittyvät keskeiset arvot koskevat vuorovaikutuksen merkitystä ryhmäkonsensuksen ja ryhmäharmonian yhtenä ylläpitäjänä. Koska viestinnän funktiot ovat tällaiset, ei ole ihmeteltävää, ettei viestintäarkuutta esiinny, vaan suomalaiset nauttivat viestinnästä tutuissa tilanteissa ja ovat halukkaita ilmaisemaan ajatuksiaan ystävilleen turvallisessa ja rentoutuneessa ilmapiirissä. Julkisen puhujan rooliin liittyy kuitenkin piirteitä, jotka tekevät tilanteesta suomalaiselle ahdistavan. Tähän rooliin liittyy nimittäin suomalaisessa puhekulttuurissa korkea status. Jos yksilö katsoo, että häneltä puuttuu tällainen status, mutta hänen

on kuitenkin omaksuttava julkisen puhujan rooli, syntyy sosiaalista ahdistuneisuutta.

Julkiseen puheeseen liittyy myös korkeita odotuksia. Jos vielä puuttuu esiintymiskokemusta - kuten tavallisesti on asian laita - syntyy esiintymisjännitystä tämänkin vuoksi. Näin kävisi kulttuurisesti ymmärrettäväksi, miksi suomalaiset ovat suhteellisen vähäisessä määrin viestintäarvoja aivan yleisesti ottaen, mutta suhteellisen voimakkaasti viestintäarvoja julkisen esiintymisen tullessa kysymykseen. Lisäksi on puhe-kulttuuriin liittyen huomattava, että Sallinen-Kuparinen katsoo puhe-kulttuurin Suomessa voimakkaasti kuulijakeskeiseksi. Samoin osoittautuu, että vain 27 % vastaajista Sallinen-Kuparisen aineistossa koki hiljaisuuden vuorovaikutustilanteissa ahdistavaksi, kun taas Yhdysvalloissa on saatu tulos, jonka mukaan peräti yli 86 % amerikkalaisista koki tällaiset tilanteet ahdistaviksi. Luultavasti tällaiset puhe-kulttuuriin liittyvät tekijät ovat olleet synnyttämässä myyttiä vaikenevasta suomalaisesta. Niissä ei kuitenkaan välttämättä ole kysymys viestintäarkuudesta.

Menetelmällisesti Sallinen-Kuparisen työ noudattelee pitkälle amerikkalaisia malleja. Empiirisessä tulostuloksissa on mielestäni osoitettavissa joitakin pulmallisia kohtia, vaikkakaan ei varsinaisia virheitä. Esim. viestintäarkuuden moniulotteisuuden toteaminen faktori-analyysin keinoin on osoittautunut ylipää-tään pulmalliseksi. Monissa ulkomaisissa tutkimuksissa on päädytty siihen, että kyseessä olisi yksiulotteinen ilmiöalue. Sallinen-Kuparinen olettaa sen kuitenkin moniulotteiseksi. Hän saakin tuloksen, jonka mukaan viestintäarkuus käsittää useampia ulottuvuuksia. On totta, että ainakin useammalle kuin yhdelle voidaan löytää mielekäs tulkinta - mikä tekee oikeutta moniulotteisuuden ajatukselle - mutta moniulotteisuutta koskevassa pohdinnassa olisi voinut panna enemmän painoa myös tilastomatemaattisille kriteereille. Nyt moniulotteisuuden hyväksyminen jää pelkästään faktoreiden tulkittavuuden varaan.

Toinen jossain määrin pulmallinen alue tulostuloksissa on eri taustatekijöiden ja viestintäarkuuden suhteen selvitetty. Erityisesti kiinnittää huomiota

se, että elaboraatiomahdollisuuksia ei ole käytetty hyväksi. Esim. sen lisäksi, että osoitetaan viestintäarkuuden yhteydet vastaajan perheen sosio-ekonomiseen asemaan ja hänen koulutukseensa, olisi voinut empiirisen tulkinta-analyysin avulla tutkia, voidaanko vastaajan koulutuksen avulla - tai oikeammin koulutuksen mukanaan tuomien viestintäkykyjen avulla - tulkita perheen sosio-ekonomisen aseman yhteys viestintäarkuuteen. Vastaavanlaisia esimerkkejä elaborointimahdollisuuksista voisi esittää enemmänkin. Toisaalta on todettava, että tekijä - viisaasti kylläkin - välttää varsinaisten kausaalihypoteesien asettamista. Viimeaikaiset tutkimukset nimittäin osoittavat, että esim. ammatilla ja koulutuksella ei ole vain viestintäarkuutta selittävää vaikutusta, vaan korkean viestintäarkuuden omaavat myös hakeutuvat matala-palkkaisiin, matalan statuksen ammatteihin välttääkseen viestinnän emotionaalista taakkaa.

Vaikkakin Sallinen-Kuparisen empiirisen analyysi jääkin kovin standardimaisen tuntuiseksi, tulosten kulttuurinen selittäminen ja tulkinta tuovat työhön - niin hypoteesinomaisiksi kuin ne jäävätkin - uudenlaista merkitsevyyttä ja kiintoisuutta. Tutkimustuloksista johdettujen pedagogisten sovellutusten lisäksi tekijä tarjoaa suuntaviivoja myöskin jatkotutkimuksille. Hänen mukaansa jatkotutkimuksen tehtäväksi jää selvittää mm. se, mikä yhteys persoonallisuuspiirteillä on viestinnän kartteluun. Lisäanalyysia kaipaa tekijän mukaan myös se, mihin muihin käsitteisiin viestintäarkuus rajautuu. Itse pitäisin yhtenä tärkeänä tutkimusalueena viestintäarkuutta tuntevien varsinaisen viestintäkäyttäytymisen tutkimista. Kysymys olisi tällöin siitä, minkälaisia behavioraalisia eikä vain kognitiivisia muotoja esim. esiintymisjännitys voi saada esiintymistilanteessa. Toivottavaa olisi tietenkin myös tutkimus, joka jatkaisi ja syventäisi viestintäarkuuden tarkastelua juuri puhe-kulttuurin perspektiivissä.

Pertti Tiihonen